

A . KEIMENO :

Τι είναι ηθικό και τι ανήθικο; Νομίζουμε πως ξέρουμε αλλά το ξέρουμε στα αλήθεια ;

Τι είναι το καλό και τι το κακό; Ποια είναι τα όρια μεταξύ μιας ηθικής πράξης και μιας ανήθικης; Πως μπορούμε να 'μετρήσουμε' ή και να 'αυξήσουμε' την ηθικότητα μιας πράξης; Αυτά και παρόμοια ερωτήματα απασχολούν τους φιλοσόφους εδώ και αιώνες και πολλοί έχουν προσπαθήσει να τα διερευνήσουν με τον δικό τους τρόπο . Οι Καντ, Καρτέσιος, Αριστοτέλης, Πλάτωνας και Νίτσε είναι μόνο μερικά ενδεικτικά ονόματα φιλοσόφων που καθένας έδωσε τις δικές του απαντήσεις στο ερώτημα τι σημαίνει πράττω ηθικά και τι όχι.

Όπως είναι φυσικό λοιπόν, το πανανθρώπινο αυτό θέμα απασχολεί και την επιστήμη της ψυχολογίας, από πολλές διαφορετικές σκοπιές. Οι κοινωνικοί ψυχολόγοι, για παράδειγμα, ενδιαφέρονται να δουν πώς οι κοινωνικές συνθήκες μπορούν να αλλάξουν τις συμπεριφορές των ανθρώπων κάνοντας τους περισσότερο ή λιγότερο ηθικούς. Τελικά, αυτοί που προβαίνουν σε αποτρόπαιες πράξεις βίας - δολοφονίες, βιασμούς, γενοκτονίες και βασανισμούς ανθρώπων - είναι πράγματι λίγοι και αποτελούν τρανταχτές περιπτώσεις ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα , όπως πιστεύουν οι περισσότεροι; Ή μήπως καθένας από εμάς είναι σε θέση να βγάλει από μέσα του έναν μικρό ή μεγάλο 'δαίμονα', έτοιμο να διαπράξει το κακό όταν βρεθεί στις κατάλληλες συνθήκες;

Τα συμπεράσματά τους καταδεικνύουν πως η ηθικότητα εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας. Εάν είμαστε μέλη ενός συνόλου που βρίσκεται σε σύγκρουση με μια δαιμονοποιημένη 'έξω-ομάδα' που έχει ανταγωνιστικούς στόχους με μας, τότε είναι πολύ πιο εύκολο να διαπράξουμε αποτρόπαιες πράξεις εναντίον των αντιπάλων μας. Όταν λειτουργούμε στα πλαίσια ενός συνόλου η ευθύνη μιας πράξης δεν είναι προσωπική αλλά αντίθετα 'μοιράζεται' στα μέλη της ομάδας ή, συχνότερα, 'χρεώνεται' σε έναν απώτερο, πάντοτε 'καλό', σκοπό και επομένως μας διαφεύγει 'έξανεμίζεται'.

Αν βρεθούμε σε ένα βίαιο περιβάλλον ή κάποιος τον οποίο θεωρούμε ανώτερο μας παρωθήσει σε ανήθικες πράξεις υπάρχει αρκετά μεγάλη πιθανότητα να γίνουμε και εμείς βίαιοι και σαδιστές, αντίθετα πάντα με τις ηθικές αξίες που 'πιστεύουμε' πως έχουμε. Παρόμοια αποτελέσματα μπορεί να έχει και η διατύπωση ενός ηθικού διλήμματος η οποία μπορεί κάλλιστα να δημιουργήσει μια τάση προς την μια ή την άλλη πλευρά. Αυτού του είδους οι διαπιστώσεις είναι γνωστές και στους πολιτικούς οι οποίοι, παίζοντας με τις λέξεις, προσπαθούν να πείσουν υπέρ της αναγκαιότητας και -κυρίως- της ηθικότητας των αποφάσεών τους...

Η ηθική, ωστόσο, δεν μπορεί να είναι ένα πολύ 'σχετικό' θέμα. Εξαρτάται, βέβαια, από την διατύπωση του ηθικού ζητήματος, τις προδιαθέσεις μας, τις κοινωνικές συνθήκες αλλά και το αναμενόμενο τελικό αποτέλεσμα. Μια πράξη που σε μια δεδομένη στιγμή μας φαίνεται απολύτως ηθική και δικαιολογημένη μπορεί να αποδειχτεί στο μέλλον εντελώς ανήθικη. Οπωσδήποτε, όμως, το καλό και το κακό έχουν διακριτά όρια και οφείλουμε να τα ξεκαθαρίζουμε.

Στις δύσκολες και περίπλοκες καταστάσεις που ζούμε σήμερα οι οποίες δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για κάθε είδους εχθρικά συναισθήματα απέναντι στον συνάνθρωπο - πολυεπίπεδος ρατσισμός, ανταγωνιστικότητα, μεταναστευτικά ζητήματα - πρέπει να έχουμε όλα αυτά στο νου μας όταν καλούμαστε να πάρουμε δύσκολες αποφάσεις, εφόσον μάλιστα βάσει αυτών διακυβεύονται η ζωή και τα δικαιώματα άλλων ανθρώπων.

Δημήτρης Αγοραστός, διασκευασμένο κείμενο

B. ΑΣΚΗΣΕΙΣ :

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη των 3 πρώτων παραγράφων του κειμένου που σας δόθηκε (50-70 λέξεις).

Μονάδες 15

B1. Με βάση το κείμενο να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στην κόλλα σας τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα ζητήματα της ηθικής απασχολούν την φιλοσοφία κατά τα νεότερα χρόνια.
2. Αυτοί που προβαίνουν σε αποτρόπαιες πράξεις βίας δεν είναι συνηθισμένοι άνθρωποι.
3. Οι πολιτικού γνωρίζουν ότι η ηθικότητα μιας πράξης 'βαραίνει' στη λήψη των αποφάσεών μας.
4. Η ηθικότητα μπορεί να είναι 'σχετική'.
5. Εάν είμαστε μέλη ενός συνόλου μεταθέτουμε σε άλλους την ευθύνη των πράξεών μας.

Μονάδες 10

B2. Να σχολιάσετε τον τίτλο του κειμένου.

Μονάδες 10

B3. α) τι είδους τροπικότητα υπάρχει στο παρακάτω απόσπασμα και για ποιο λόγο χρησιμοποιείται από τον αρθρογράφο;

Αν βρεθούμε σε ένα βίαιο περιβάλλον ή κάποιος τον οποίο θεωρούμε ανώτερο μας παρωθήσει σε ανήθικες πράξεις υπάρχει αρκετά μεγάλη πιθανότητα να γίνουμε και εμείς βίαιοι και σαδιστές, αντίθετα πάντα με τις ηθικές αξίες που 'πιστεύουμε' πως έχουμε.

Μονάδες 5

β) τι είδους τροπικότητα υπάρχει στο παρακάτω απόσπασμα και για ποιο λόγο χρησιμοποιείται από τον αρθρογράφο;

Στις δύσκολες και περίπλοκες καταστάσεις που ζούμε σήμερα οι οποίες δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για κάθε είδους εχθρικά συναισθήματα απέναντι στον συνάνθρωπο - πολυεπίπεδος ρατσισμός, ανταγωνιστικότητα, μεταναστευτικά ζητήματα - πρέπει να έχουμε όλα αυτά στο νου μας όταν καλούμαστε να πάρουμε δύσκολες αποφάσεις, εφόσον μάλιστα βάσει αυτών διακυβεύονται η ζωή και τα δικαιώματα άλλων ανθρώπων.

Μονάδες 5

B4. «Τελικά αυτοί που προβαίνουν ... συνθήκες;» Ο συγγραφέας στο συγκεκριμένο απόσπασμα κάνει χρήση ερωτήσεων; Τι επιτυγχάνει;

Μονάδες 10

Γ1. Σε ομιλία που θα εκφωνήσετε σε ημερίδα για την **«Ηθική συμπεριφορά και την κοινωνική ευθύνη»** που οργανώνει το σχολείο σας ως εκπρόσωπος των διοργανωτών να αναφερθείτε στους κυριότερους παράγοντες οι οποίοι εμποδίζουν το σύγχρονο άνθρωπο να κρατηθεί ηθικός αλλά και στους λόγους για τους οποίους αξίζει να αναλάβει ο καθένας μας, ατομικά, αυτόν τον δύσκολο αγώνα (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30